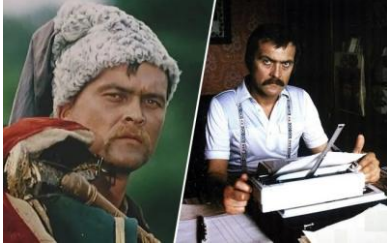

Шиканова, Анна. Душа українського кіно: невідомі факти про режисера та актора Івана Миколайчука [Електрон. ресурс] // РБК-Україна [сайт]. – Київ, 2006-2026. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/dusha-ukrayinskogo-kino-nevidomi-fakti-rezhisera-1718366586.html> - Дата публікації: 15.06.2024. – Дата перегляду: 23.06.2026.

Душа українського кіно: невідомі факти про режисера та актора Івана Миколайчука

15.06.2024

Цікаві та невідомі факти з життя актора і режисера Івана Миколайчука (Колаж РБК-Україна)

15 червня 1941 року народився відомий українській кіноактор, режисер, сценарист та письменник Іван Васильович Миколайчук. Він зіграв 34 ролі у кіно, написав 9 сценаріїв і мав дві режисерські роботи. В УРСР його називали "неблагодійним", а українці казали, що він "душа українського кіно".

За що його не любила влада та чому ним пишаються українці, та які є цікаві та невідомі факти з його біографії, розповідає РБК-Україна (проект Styler).

Багатодітна родина

Іван Миколайчук народився в багатодітній родині в селі Чортория, Чернівецької області. Від початку дітей було 13. Але до повноліття дожило всього 10. Батьківська хата Миколайчуків зберіглася і досі - її відбудували та зробили музей-садибу, за якою доглядає старша сестра Фрозина та її син. Майбутня зірка почала грати в сільському самодіяльному театрі з 12 років. Після школи вступив в Чернівецьке музичне училище, потім пішов у театр-студію Чернівецького музично-драматичного театру ім. О. Кобилянської. У 1962 році одружився з акторкою Марією Карп'юк. Вчився на кіноакторському факультеті Київського інституту театрального мистецтва ім. І. Карпенко-Карого.

Іван Миколайчук (кадр з фільму)

39 міжнародних нагород за один фільм

В кіно Іван Миколайчук дебютував ще студентом - знявся у курсовій роботі Леоніда Осики "Двоє". У кіностудію імені Олександра

Довженка він прийшов разом зі своїм вчителем Віктором Івченком - на проби до фільму "Тіні забутих предків".

За легендою, режисер фільму Сергій Параджанов з поваги до Івченка дав команду зробити пробу, але не записувати її на плівку. Він на вухо сказав оператору Юрію Ілленкові, щоб той не заряджав плівку. Студент мав

показати невеличкий монолог з епізоду різдвяного свята. Він заговорив, а потім помолився Богу. Отут Ілленка і пробило: Іван справді молився. Визнання та славу Івану Миколайчуку принесли дві ролі - молодого Тараса Шевченка у фільмі "Сон" та Івана Палійчука в фільмі "Тіні забутих предків". В обидвох знімався одночасно, на 2 курсі інституту.

"Тіні забутих предків" отримали 39 міжнародних нагород, 28 призів на кінофестивалях, з них 24 - Гран-прі у 21 країні світу та увійшли до Книги рекордів Гіннеса.

"Я не чекав чогось особливого, тому доручив Ілленку провести кінопроби та пішов з павільйону. Через кілька хвилин мене наздогнав збуджений Юрко: "Сергію Йосиповичу! Поверніться! Це щось неймовірне! Щось нелюдське! Щось за межами розуміння й сприйняття!"

Злякавшись, що я пішов, Іван побілів, йому здалося, що він мені не сподобався (так признавався актор опісля), і в ньому ніби щось прорвалося. Він зачарував нас.

Юний, страшенно схвилюваний, він світився дивовижним світлом. Така чистота, така пристрасність, така емоційність вихлюпувалися з нього, що ми були приголомшені, забули про все, навіть про те, що вже затверджений інший актор", - зі спогадів Сергія Параджанова про Івана Миколайчука. Згодом він сказав, що не знає більш національного народного генія. І до Миколайчука таким генієм був Довженко.

Іван Миколайчук (кадр з фільму)

Наступним вийшов фільм "Комісари", потім - "Білий птах з чорною ознакою", де Миколайчук став не тільки актором, а й сценаристом. А у фільмі "Пропала грамота" - став фактично співрежисером.

"Людина ворожої ідеології"

В 1970-х почались гоніння на діячів української культури. Спочатку випроводили з кіно, а потім заарештували Сергія Параджанова. А Миколайчук отримав звинувачення в націоналізмі.

Під час зйомок фільму "Анничка" Іван спалахнув, намагаючись пояснити різницю між "націоналізмом" та "патріотизмом". Інцидент закінчився доносом в Київ і на талановитого актора причепили ярлик - "людина ворожої ідеології".

Крім того, Іван Миколайчук мав особливість - він завжди говорив тільки правду, прямо і не стримувався.

А після фільму "Білий птах з чорною ознакою" ситуація ще ускладнилася. Стрічка здобула Золотий приз Московського міжнародного кінофестивалю, і це сприйняли як мало не випад ворожих націоналістичних сил. Акторові довелося пояснювати позицію в різних інстанціях не один раз.

"Тіні забутих предків" заборонили до показу на довгий час. "Пропала грамота" вийшла на екрани тільки наприкінці 1980-х. Миколайчука

поступово відсторонили від творчого процесу і впродовж 5 років (за вказівками партії), його прізвище викреслювали з більшості знімальних груп. Хоча режисери хотіли його бачити у своїх фільмах.

Іван Миколайчук (кадр з фільму)

Лише 1979 року, завдяки заступництву, йому вдалося отримати дозвіл на зйомки фільму "Вавилон XX" за романом Василя Земляка, де Миколайчук став сценаристом, режисером, актором та навіть композитором. Фільм отримав приз "За найкращу режисуру" на Всесоюзному фестивалі в Душанбе.

Не стало геніального актора та режисера у 1987 році, він помер від онкологічного захворювання.

Невідомі факти з життя Івана Миколайчука

1. Свій перший кіносценарій Миколайчук написав у 17 років - "Живий хрест у мертвій діброві".
2. З дружиною в Івана було кохання з першого погляду. Друзі відмовляли його одружуватися у молодому віці, а він сказав: "Коли я стану знаменитим, звідки знатиму, що жінка мене любить просто за те, що я є, а не мою славу та гроші?". З Марічкою він прожив разом 25 років. І після його смерті вона ніколи не називала себе "вдовою".
3. Коли Миколайчук вступив в Київський театральний інститут ім. Карпенко-Карого, дружина подарувала йому дві книги - "Тіні забутих предків" Коцюбинського і "Художник" Шевченка. На другому курсі Іван отримав запрошення одразу на дві головні ролі - Івана Палійчука у "Тінях забутих предків" та у фільмі "Сон" - молодого Тараса Шевченка.
4. Миколайчука знали у всьому світі. В 1971 році на кінофестивалі Fest його фільм побачив Ніл Армстронг. Він попросив про зустріч з режисером, потиснув йому руку і сказав: "Іване, я з тобою готовий знову полетіти на Місяць".
5. Від депресії через втрату роботи та заборону на зйомки Миколайчука врятувала маленька племінниця, яка попросила дядька написати для неї казку. В результаті на світ з'явилися "Небилиці про Івана". Після написання цього твору почалася довга історія з отриманням дозволу на зйомки, який видали тільки за місяць до смерті Миколайчука.

Іван Миколайчук (кадр з фільму)

6. Миколайчук швидко опановував гру на різних музичних інструментах. В 1957 році він закінчив Чернівецьке музичне училище за спеціальністю - хормейстер художньої самодіяльності. Він не тільки гарно співав, а й грав на сопілці, роялі, цимбалах, скрипці, баяні, трубі та арфі.

7. Найдивовижніша зустріч у Миколайчука була з Жаном-Полем Бельмондо. Актор взнав, що Миколайчук знімається у Болгарії й прийшов на знімальний майданчик до нього в гості, запросив його до бару перед своїм відльотом. Коли їм запропонували перекладача, Бельмондо сказав: "Якщо двом таким акторам, щоб зрозуміти один одного, потрібен хтось ще, то акторська справа нічого не варта на цьому світі". Вечір два таланти провели вдвох, так і не зронивши жодного слова.
8. В Чорторії Миколайчука любили та ним пишалися. Селяни казали, що того року, коли актор помер, до села прилітали лебеді, яких в народі називали Івановими. За життя Миколайчук мріяв накрити стіл на 5 км та пригостити всіх односільчан напоями та стравами.
9. Перед фільмом "Бур'ян" Іван Миколайчук морив себе голодом, щоб його герой мав дійсно виснажений вигляд.
10. З важкою хворобою Миколайчук прожив майже 15 років. Після 30-ті років йому поставили діагноз - виразка шлунку. Але він продовжував працювати, хоч і скаржився на біль. Згодом виразка перейшла в онкологію. Тільки в останній рік свого життя він настільки погано себе почував, що відмовився від роботи. Великий геній помер у віці 46 років.
11. Останніми словами Миколайчука стали: "Тепер я знаю, як знімати кіно". Це було за три дні до його смерті. Абсолютно знесилений, він посеред ночі раптом сів на ліжку, чітко вимовив цю фразу, а потім знепритомнів.